

Ziemia Olkuska jest najpiękniejsza, bo to nasza „mała Ojczyzna”. Posiada ona wiele osobliwości, nieznanych w innych regionach Polski i Europy. Rozpocznijmy wędrówkę po regionie olkuskim, jego zabytkach kultury i sztuki.

Historia Olkusza

Pierwsza historyczna wzmianka o Olkuszu pochodzi z przekazu Jana Długosza i dotyczy miejscowego probostwa z 1184 r. Akt lokalizacji miasta się nie zachował, ale wiadomo, że Olkusz był już miastem w 1299 r. Jego świetność była związana z wydobywaniem rud ołowiu, z których wytapiano ołów i srebro. W XV w. znajdowały się tu 94 murowane domy a Kraków miał ich niewiele więcej. Na przełomie XVI i XVII w. funkcjonowała tu mennica królewska. Schyłek świetności miasta przypadł na koniec XVII w., kiedy to miały miejsce liczne nieszczęśliwe wydarzenia, jak m. in. zachłanność wydobywczą gwarków olkuskich, zarazy, wojny, a przede wszystkim zalanie kopalń przez rzekę Babę. W czasach rozbiorów Olkusz należał do zaboru austriackiego (po 1796 r.), potem do Księstwa Warszawskiego (1809 r) oraz do Królestwa Kongresowego.(1815 r.)

Miasto przeżyło ponowny wzrost gospodarczy na początku XIX w. Było to związane z budową kopalni „Józef” i powołaniem powiatu olkuskiego (1814 r.), otwarciem linii kolejowej (1885 r), sąsiedztwem Zagłębia Dąbrowskiego, powstaniem Szkoły Rzemieślniczej (1900 r.), powstaniem Fabryki Naczyń Blaszanych (1907 r).

Podczas II wojny światowej Olkusz został włączony do III Rzeszy.

W dniu 16 lipca 1940 r Niemcy zastrzelili tu 20 Polaków a 31 lipca tegoż roku podczas tzw. Krwawej Środy na olkuskim Rynku i okolicach, torturowali mieszkańców miasta.

W 1952 r. Niemcy wywieźli olkuskich Żydów do obozów zagłady w Auschwitz-Birkenau i Bełżca.

W czasie okupacji na terenie Ziemi Olkuskiej prężnie działały oddziały partyzanckie m. in. Armia Krajowa.

Po wojnie odnowiono infrastrukturę miasta.

W okolicach Olkusza znajdują się m. in. Ojcowski Park Narodowy, ruiny zamku w Rabsztynie, Ogrodzieńcu, Ojcowie, zamek w Pieskowej Skale, Pustynia Błędowska, klasztor w Czernej.

Słynni olkuszanie

Znani mieszkańcy Olkusza to m. in. św. Jan Kanty – profesor Akademii Krakowskiej; Marcin Bylica – astronom; Marcin Biem – rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego; Antoni Kocjan – konstruktor szybowców; Tadeusz Rydzyk – założyciel Radia Maryja i TV Trwam; Stefan Buchowiecki – generał brygady WP; Bogdan Szczygieł- założyciel Muzeum Afrykanistycznego w Olkuszu; Halina Wyrodek – aktorka; Jakub Molęda – muzyk; Jacek Trznadel – pisarz; Jerzy Skoczylas – satyryk.

Olkuski Rynek

Spacer po Olkuszu zacznijmy od olkuskiego Rynku. Jest to jeden z największych placów w południowej Polsce. Do lat trzydziestych XIX w. na jego środku znajdował się gotycki ratusz z wieżą zegarową, który został wybudowany na początku XV wieku. Ratusz był siedzibą władz miasta. Miał on kształt prostokąta o bokach 14,20x21,30 m (był większy od krakowskiego ratusza). Na powstanie ratusza miało wpływ zwiększenie roli rady miejskiej, która w 1408 r. wykupiła wójtostwo Olkusza. W 1566 r. ustanowiono urząd stróża nocnego, który pełnił służbę na ratuszowej wieży.

Ratusz olkuski

Obecnie pod rynkiem można zwiedzając podziemia olkuskiego ratusza.

Można w nich zobaczyć wiele średniowiecznych, piętnastowiecznych pomieszczeń, m. in. karczmę (prowadzono tu wyszynk piwa), areszt (piwnica pod wieżą).

W jednej z piwnic znajduje się piec hypokaustyczny, który niegdyś ogrzewał budynek.

Na parterze ratusza znajdowała się kancelaria i duża sala sądowa, natomiast na piętrze ratusza znajdowała się sala posiedzeń rady miejskiej oraz skarbiec. Ponoć na sali posiedzeń był umieszczony miecz katowski, który można zobaczyć w Muzeum Regionalnym PTTK w Olkuszu.

Olkuski ratusz gościł w swoich murach wielu dostojnych gości, m. in. króla Władysława Jagiełłę, który potwierdzał tu przywileje miasta Olkusza i prawa górnicze, oraz króla Zygmunta Augusta.

Rozbiórki ratusza dokonano w 1825 r. a na jego miejscu wybudowano z cegły neogotycką wieżę ciśnień, którą „rozebrano” w latach 60.tych XX wieku.

Mury ratusza są okazałe i dobrze zachowane.

Obecnie trwa ich adaptacja na cele wystawiennicze. Będzie tu zbudowana podziemna trasa turystyczna, w której zostaną zaprezentowane znaleziska archeologiczne znalezione w podziemiach ratusza.

Źródło:

http://www.umig.olkusz.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=4716&Itemid=323&lang=pl

Olkusz ... na co dzień i na weekend

Oprac. Iwona Rams z ZS Nr 1 w Olkuszu